

Република Србија
Тужилаштво за ратне злочине

ИЗЛАГАЊЕ ТУЖИОЦА ЗА РАТНЕ ЗЛОЧИНЕ ВУКЧЕВИЋ ВЛАДИМИРА

Палић, 28.-30. новембар 2004.

ЕКСПЕРТСКИ САСТАНАК О МЕЂУНАРОДНОЈ САРАДЊИ У ПОСТУПЦИМА ЗА ДЕЛА РАТНИХ ЗЛОЧИНА (СРБИЈА И ЦРНА ГОРА, ХРВАТСКА БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА)

Прекогранична сарадња у процесуирању ратних злочина:
искуства, предузете активности, примењени инструменти, препреке, проблеми

Поштовани учесници, даме и господо,

Поздрављам вас у име Тужилаштва за ратне злочине и у своје лично име.

Оцењујем да је овај скуп изузетно значајан како по темама и питањима која ће се овде разматрати тако и по учесницима, било активним, било посматрача, који су се одазвали да на њему учествују.

Како остварити наизглед немогућу мисију ослобађања наслеђа ратних злочина, истовремено са процесом модернизације друштва и његове тежње да уђе у све битне светске интегративне токове, да одговори деликатним транзиционим изазовима?

Институционална посрнулоост, инсуфицијентан правни и друштвени поредак, демографски поремећаји и општи изостанак стандарда савременог европског друштва представља амбијент у коме треба остварити тај подухват.

У овом тренутку је несумњиво најактуелнија препрека која се поставља пред нашу земљу, али и пред Хрватску и Босну и Херцеговину, јесте наслеђе ратних злочина, а да би се са оваквим наслеђем носила свака од држава и свака од нација у региону мора се, пре свега, суочити са сопственом прошлошћу и недељима оних припадника сопственог народа који су у име наводног

патриотизма вршили ратне злочине. Управо ти припадници; поједини борци, укључујући и оне на командним позицијама, сnose одговорност за почињене злочине и ако се они не приведу правди, било од стране МКСЈ или од стране домаћих судова, печат ових злочина носиће цео народ.

Под тешким бременом оваквог наслеђа, и са аспекта жртава, пред свима нама стоји обавеза да се појединци, који су у име свог народа учинили ратне злочина изведу пред лице правде, као и обавезе које се у том смислу јављају пред међународном заједницом, а које су од суштинске важности за национално и регионално поверење. Под оваквим обавезама данас се повијају недовољно ојачали демократски капацитети све три земље у региону и све њих повезује заједнички циљ и заједнички процес: суочавање са прошлошћу и гоњење учинилаца ратних злочина уз поштовање основних принципа праведности и владавине права.

При томе, посебно значајну улогу има регионална сарадња, јер се само заједничким напором правосудних система све три земље, уз ближу сарадњу истражних органа, као и уз подршку међународне заједнице, може утврдити пуна материјална истина и индивидуална кривична одговорност, без обзира на националну припадност учиниоца или жртве. Нарочито је важна сарадња у погледу размене доказних средстава путем међународноправне помоћи на регионалном нивоу. Ова сарадња мора бити директна сарадња свих стручних органа који су надлежни за гоњење и процесуирање учинилаца ратних злочина у свакој од држава у региону. Мора се створити таква комуникациона мрежа са полицијом, тужилаштвом и судским властима у Хрватској, БИХ, Србији и Црној Гори и Косову, како би се створио ефикасан механизам за тренутну размену информација, изјава сведока и других доказа, као и заштиту сведока.

Иако би било нормално да држава врши кривичну јурисдикцију само за дела која су почињена на њеној територији или за дела која су починили њени држављани, међународно хуманитарно право државама даје универзалну јурисдикцију за тешке повреде које обухвата појам ратног злочина. Дакле, међународно хуманитарно право захтева од свих држава да гоне ратне злочинце без обзира на њихово држављанство, на држављанство жртве или на то где је ратни злочин извршен. На овим просторима (бивше СФРЈ) ратни злочини су се, по правилу, догађали на територији која сада није под јурисдикцијом државних органа који воде поступке против учинилаца тих злочина, и сведоци тих злочина се, по правилу, налазе и имају пребивалиште ван подручја државе која злочине истражује. Ове чињенице указују на нужност постојања регионалне сарадње, која би се, поред изнетог, састојала и у могућности и праву једне државе да изводи поједине истражне радње на територији друге државе у региону. На овај начин, надлежни државни органи у процесуирању ратних злочина имали би слободан приступ месту злочина,

оштећеним и сведоцима, што би било од значаја за ефикасно решавање ових предмета.

Идеја да професионализам, стручност, не познаје границе и да су правосудни стручњаци земаља овог региона у највећој мери упућени на узајамну помоћ и сарадњу у процесуирању ратних злочина и других повреда међународног хуманитарног права на подручју бивше Југославије, покреће, дубоко сам уверен, и организатора и учеснике овог важног скупа.

Дозволите ми да приметим да управо они пред којима је непосредна и конкретна одговорност за вођење поступака против учинилаца ратних злочина, судије и тужиоци, управо изражавају и највећу спремност да учине ванредне напоре и суоче се са овим деликатним проблемом. Спремност за сарадњу правосудних стручњака отвара пут и олакшава незахвалну ситуацију носиоцима политичког одлучивања у овим земљама да предузму одлучније кораке и мере на плану стварања услова за одвијање ових процеса и конкретне потезе у индивидуалним случајевима. Истакао бих и важност техничких услова који се пружају у згради тзб. Специјалних органа у Београду, који су значајни за подизање кредибилитета домаћих правосудних система пред међународном заједницом и већи узајамни проток предмета између Хага и домаћих судова.

Нема сумње да кривична дела ратних злочина и прогон њихових учинилаца заслужује и ужива највећу пажњу како међународне тако и домаће јавности. Стратешка оријентација наше државе ка европским интеграцијама и прикључење европској унији представљају значајан подстрек за суочавање са овим проблемом а успех у кривичном прогону представља предуслов остварења те оријентације и приближавање домаћег правног система постављеним европским и уопште међународним стандардима. Активности борбе против ратних злочина су глобалне и појединачне и представљају обавезу извршавања међународних конвенција и уговора.

Успех и ефикасност кривичног прогона учинилаца ратних злочина на просторима бивше СФРЈ, у многоме зависи и од законодавне регулативе из ове области.

Према нашем Закону о организацији и надлежности државних органа у поступку против учинилаца ратних злочина, државни органи Републике Србије надлежни су за вођење поступка против учинилаца кривичних дела против човечности и међународног права као и кривичних дела предвиђених чланом 5. Статута Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију и то за сва дела која су извршена на територији бивше Социјалистичке Федеративне Републике Југославије без обзира на држављанство учиниоца или жртве.

Овакав приступ у прописивању надлежности у нашем Закону није изузетак већ је пре свега испоштовано правило међународног хуманитарног права које обавезује све државе да сузбијају све повреде међународног хуманитарног права. Неке повреде, које представљају ратне злочине инкриминише и само међународно хуманитарно право. Појам ратног злочина према хуманитарном праву, обухвата оне повреде које Конвенције и Протоколи набрајају и дефинишу као тешке повреде, али није само ограничен на њих. Међународно хуманитарно право од држава захтева да усвоје законодавство о санкционисању тешких повреда, да трагају за лицима која су осумњичена да су извршила злочин и да их изведу пред суд или да их изруче другој држави у циљу кривичног гоњења.

У складу са изнетим захтевом међународног хуманитарног права, регионална сарадња би се састојала и у размени информација о постојећим (и планираним) законским решењима у овој области у свакој од држава региона, ратификованим међународним уговорима и споразумима, као и у размени искустава у кривичном гоњењу учинилаца ратних злочина.

Истакнуте облике регионалне сарадње, које оцењујем као веома важне за ефикасност процесуирања ратних злочина, образложићу и кроз досадашње искуство Тужилаштва за ратне злочине у Београду, и то у предметима који су нам на јасан начин указали на потребу, проблеме и начине њиховог решавања.

Случај «Овчара»

Верујем да је свима добро познат овај случај у коме нам се појавио као проблем саслушање у својству сведока одређеног броја лица која имају пребивалиште на територији Републике Хрватске.

Могу да кажем да је проблем разрешен брзо и ефикасно јер смо га решавали на два колосека: преко Министарства правде Републике Србије и Министарства правде Републике Хрватске и преко непосредног контакта Тужилаштва за ратне злочине у Београду и Државног одвјетништва Републике Хрватске. Брзо, темељно и ефикасно саслушање сведока понајпре је резултат непосредног контакта ова два тужилаштва, обзиром да је нашем истражном судији и тужиоцу, практично, било омогућено да непосредно испитају сведоке на околности догађаја.

Други случај: «3-92»

У овом предмету који је Хашки Трибунал пренео у надлежност Тужилаштва за ратне злочине у Београду такође су се појавили слични али нешто сложенији проблеми као и у случају «Овчара». Ово зато што сведоци и оштећени имају

пребивалишта на територији сва три ентитета Босне и Херцеговине и осетљивости међунационалних односа.

Због осетљивости проблема везаних за питања националности оштећених и сведока у вези са вишенационалношћу средине у којима ови живе, у овом предмету определили смо се за успостављање контакта и сарадње са правосудним органима у Дистрикту Брчко где би извели радњу саслушања сведока и оштећених као и, у сарадњи са Хашким Трибуналом и њиховом помоћи, радњу саслушања сведока и оштећених извршили би у њиховој канцеларији у Босни и Херцеговини.

И у једном и у другом случају договори се воде да наш истражни судија и тужилац имају активну улогу у извођењу ових процесних радњи, нешто слично као што је то остварено у предмету «Овчара».

Предмети везани за Косово и Метохију

У вези са овим предметима појавило се више проблема, међу којима посебно издвајам чињеницу да је место извршења кривичних дела на Косову и Метохији на којој немамо слободан приступ судске надлежности и поред чињенице што је Косово и Метохија у саставу Републике Србије и по Резолуцији Уједињених Нација 1244, практична недоступност органима Републике Србије сведока и оштећених са Косова и Метохије и надлежност УНМИК-а. У овом циљу Тужилаштво за ратне злочине предузима низ мера почев од непосредних контаката са представницима УНМИК-а, Хашког Трибунала као и друге мере.

Дакле, и наше искуство говори да је најбољи и најефикаснији начин решавања изнетих проблема непосредна сарадња органа надлежних за процесуирање ратних злочина с тим што свакако треба поспешивати и сваке друге облике међудржавне и институционалне сарадње на овом пољу.

У вези са изнетим посебно могу да нагласим добру основу коју нам даје Нацрт споразума (Меморандума) који је урадило Државно одвјетништво Републике Хрватске на челу са Главним државним одвјетником Републике Хрватске господином Младеном Бајићем.

Нацрт Споразума чији ћемо Предлог верујем ускоро утврдити а потом и потписати подразумева и одређену комплементарност законодавне регулативе у свакој држави потписници. Овде пре свега мислим на одређене мере и поступке заштите сведока и оштећених које треба да буду поштоване у поступцима који се буду водили у свакој од наших држава. Зато овде истичем да се код нас убрзано ради и на Закону о изменама и допунама Закона о организацији и надлежности државних органа у поступку против учинилаца

ратних злочина и Закона о изменама и допунама Закона о кривичном поступку у којима ће се детаљно регулисати важење изведених доказа пред Међународним Кривичним Трибуналом за бившу Југославију и комплетна заштита сведока.

На крају, хтео бих да истакнем да је најпречи задатак и претпоставка за сваки наредни корак на европском путу Србије и Црне Горе, али и суседних земаља, управо стварање услова и механизма за ефикасан процес зацељивања ратних рана. То подразумева, пре свега, идентификацију одговорних за кршење међународног хуманитарног права на овим просторима у сукобима из деведесетих година прошлог века, обезбеђивање доказа о томе, подизање стручног, организационог и техничког капацитета домаћег правосуђа за ове процесе и стварање друштвеног и правног амбијента за правична и ефикасна суђења. Пре свега, издвојио бих сарадњу професионалаца у региону као претходницу интегративних деловања политичке елите. На тај начин, сигуран сам, немогућа мисија постаје реалност, а процес ослобађања терета наслеђа ратних злочина одвија се паралелно са политичким процесом развијања регионалне сарадње и чини незаобилазни елемент интегративних токова на свим нивоима.

И овом приликом желео бих да нагласим неколико основних стратешких циљева нашег Тужилаштва.

Основни циљ Тужилаштва за ратне злочине јесте да кроз највиши ниво професионалности покаже и докаже да је правосуђе Србије у могућности да води овако деликатне случајеве процесуирања ратних злочина. Да је циљ реалан и остварљив казују нам одређене чињенице од којих издвајам:

1. Рад Тужилаштва заснован је једино и искључиво на закону и на међународноправним обавезама наше земље;
2. Приступ Тужилаштва случајевима којима се бави, одређен је једино правним и чињеничним аргументима без обзира на етничку или било коју другу припадност, починилаца или жртава;
3. Рад Тужилаштва карактерише највиши професионализам, креиран селекцијом тужилаца највиших стручних и моралних особина, чиме се и аргументује потреба процесуирања ратних злочина пред домаћим правосуђем.
4. Тужилаштво за ратне злочине развија и развијаће конструктивну и интерактивну сарадњу како са тужилаштвом Хашког Трибунала тако и са надлежним органима Републике Хрватске, Федерације Босне и Херцеговине, Републике Српске, Дистрикта Брчко и др., професионално, са пуним

уважавањем, у интересу правичности и задовољења правде.

ТУЖИЛАЦ ЗА РАТНЕ ЗЛОЧИНЕ
Владимир Вукчевић